

формирование характера, творчества, исторических взглядов, эволюцию мировоззрения прослежена на анализе произведений писательницы и материалах эпистолярного наследия.

Ключевые слова: история, М. Драгоманов, материализм, марксизм, национальная идея, прометеизм, О. Пчилка, мировоззрение.

Lukianchuk Lidiia. The Formation of Historical Views of Lesia Ukrainka.

The article is devoted to problems of formation of historical views of Lesia Ukrainka and value the influence of scientific and civic position of her mother Olena Pchilka and her uncle M. P. Drahomanov. who were the advisers and teachers throughout the life of the poet. However, the author attempts to illuminate the reasons of activation of creative and social activities of Lesia Ukrainka in the late nineteenth – early twentieth century given the rise of the revolutionary movement in Ukraine and Russia. Historical evolution of views of Larysa Kosach led to the rapprochement with the revolutionary circles and organisations, including the social-democratic direction. The article raises the question of the appeal of the writer to the historical subject as a way of realization of their aspirations for the solution of universal problems and historical conflicts. But Lesia Ukrainka studied the history of the world in two consecutive areas, the search for the required theme for the free expression of the Ukrainian reality and how the scientific study of the historical era in which she made reference. Due to analysis of the works of the writer and the materials of the epistolary heritage was traced back the history of friendly relations of these prominent figures of Ukrainian culture and influence on their character formation, creation, historical views, evolution of worldview.

Key words: history, Drahomanov, materialism, Marxism, national idea, prometheism, O. Pchilka, worldview.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2016 р.

УДК 821.161.2-09(19)

Вячеслав Онінко

ЖИТТЄПИС ЛЕСІ УКРАЇНКИ В РОДИННОМУ ЛИСТУВАННІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ

У статті йдеться про значення епістолярної спадщини Олени Пчілки в сучасному джерелознавстві. Зроблено аналіз праць, пов'язаних із цією проблемою. На прикладі життєпису Лесі Українки показано роль листів Олени Пчілки як джерела вивчення біографії. На основі епістолярної спадщини матері висвітлено епізоди з життя Лесі Українки, родинні стосунки.

Ключові слова: епістолярій, лист, автограф, джерело, джерелознавство.

Проблема вивчення і систематизація епістолярної спадщини Олени Пчілки у джерелознавстві назріла давно. Епістолярій Олени Пчілки – це листи до членів сім'ї, письменників, фольклористів, етнографів, редакцій журналів та читачів, відомих науковців, громадських і культурних діячів. Листи Олени Пчілки – джерело вивчення не лише її біографії, наукового і творчого доробку, громадянських, національних, політичних поглядів, педагогічної думки, а й засобом розкриття певних особливостей життєвого і творчого шляху Лесі Українки, Михайла Обачного, Івана Франка та ін. У сучасній науці під час вивчення подій, які стосуються особистості Олени Пчілки, її сім'ї, оточення, їхнього місця в культурно-мистецькому та просвітницькому русі кінця ХІХ – початку ХХ ст., дослідники часто звертаються саме до листування, тобто найточнішого джерела. Отже, проблема вивчення й систематизації епістолярію Олени Пчілки на сьогодні досить актуальна.

Монографія Л. Дрофань «Берегиня» [2] присвячена життєвому і творчому шляху Олени Пчілки. Автор, описуючи її біографію, спирається на листи для підтвердження тих чи тих даних. Деякі частини монографії Івана Денисюка й Тамари Скрипки «Дворянське гніздо Косачів» [1] ґрунтуються саме на листах Олени Пчілки, автори досить широко цитують уривки. Під час дослідження літературно-критичної спадщини Д. Донцова, присвяченої Олені Пчілці, Вікторія Колкутіна в статті «Олена Пчілка в рецепції Дмитра Донцова» [3] вказує, що науковець також цитував листи Олени Пчілки. Аналізу одного з листів письменниці присвячена стаття Альбіни Шацької «Про перебування делегації українських культурних діячів у Санкт-Петербурзі (з листа Олени Пчілки)» [4], що дає змогу більш докладно вивчити описану подію, тобто перебування делегації української інтелігенції у Петербурзі для зустрічі з прем'єр-міністром С. Вітте у справі скасування заборон на українську мову. Звертання різних учених до автографів листів Олени Пчілки ще раз підкреслює потребу у систематизації і окремому виданні епістолярію Олени Пчілки.

Мета нашої статті – висвітлення значення родинного листування Олени Пчілки як одного з достовірних джерел вивчення біографії Лесі Українки.

Епістолярна спадщина в сучасному джерелознавстві відіграє велику роль і набуває особливого значення в сучасній науці. У родинному листуванні Олени Пчілки, зрозуміло, вагоме місце належить

Лесі Українці. Тому саме тут ми можемо знайти факти, які відкривають ті чи ті сторінки біографії.

Стосунки Лесі Українки й Олени Пчілки трактують по-різному. Але зрозуміло, що мати у формуванні особистості дитини грає визначальну роль. Один із виховних моментів ми можемо побачити в листі Олени Пчілки до Лесі Українки, де вона повчає свою доньку: *«Алеж кажу, від чого-б же походила пауза проміж листів, – “ірітація” і навіть “десперація” буває однакова (поки причина паузи зостається невідомою) і дивуваться, а найпаче ображаться, коли в листи людини, марно дождаючої звістки, закрадається “ірритливий” тонь, – нема чого!»* [5].

Леся Українки завжди турбувалася про своїх братів і сестер, повністю віддаючись. Як будь-яка мати Олена Пчілка переймається тим, щоб Леся Українка, не перевтомлювалася і, зважаючи на стан доньки, просить її про це в листі: *«Якщо папа тепер у Вас то чом він не бере спать до себе Коха і Уксуса? Вони тебе дуже змучать. Взагалі колиб знала, що всі троє малих будуть так удручать тебе, то і не поїхалаб зовсім, а поїхавши вже не можна не покінчать всіх справ»* [6]. І тут же: *«Прошу тебе, Леся, не спи коло малих, нехай спить Королька, а то ти змучиш себе, ослабієш і тоді ще більше горе буде»* [6]. Турботу матері ми бачимо в іншому листі до доньки в Одесу: *«Не знаю чом то од тебе нема жоднісінької звістки з Одеси? Чі то того, що ти мала раніш виїздить, (як то я перше писала), чі може тебе що зварило дорогою, чі сиренького ззіло? Ти ж знаєш, що я завше турбуюсь, як із свіжого місця нема звістки»* [11].

Листи Олени Пчілки є яскравою ілюстрацією родинних стосунків, а також ставлення рідних до Лесі Українки в сім'ї. Під час відсутності Лесі Українки вдома Олена Пчілка до неї в листах наголошує, як її не вистачає для сестер, і ми можемо побачити з прихованого суму в наступному уривку, що і для матері теж: *«Бомбал-Дора шипить, шкварчить ще більше, ото нібі все щось “говорить”; про “Лесю” (“де Леся?”) звичайно каже, що – “ма”! і таки правда, що – “ма”! ... фортепьяно теж каже, що Лесі “ма”! і якось смутно вирає ті мотивчики, які заставляє его виголошувать одним пальчиком яка Колосина, або Пуцина...»* [10].

Олена Пчілка займалася виданнями творів власних дітей. Вона була і першим цензором, і редактором, тримала тісний зв'язок із редакціями різноманітних журналів. У листі Олени Пчілки до Лесі

Українки простежується, що донька не завжди відразу виконувала прохання матері. Інколи доводилося задля цього проводити певну виховну роботу. Олена Пчілка звертається до Лесі Українки: *«Се вже ти бог знає що робиш! Я тобі вже двічі писала, щоб ти прислала мені для чернігівців oprіч Самсона ще скілька дрібних віршів із недрукованих, власних і перекладів з Гейне (я писала які), а ти і не думаєш нічого слати! Що ж се таке?»*

Зараз перепиши мені співця (се мені треба послати в Зорю, бо редактор пише, чом давно нічого не шлеш свого), то нічого що співця взяли кievські кна-кни, Зоря сама по собі; а для Черн. пришли інші вірші, які маєш і перекладів скілька з Гейне» [12].

Ще однією яскравою ілюстрацією того, що мати постійно займалася розповсюдженням творів доньки, є переслане Оленою Пчілкою до Лесі Українки прохання літературного товариства «Руська бесіда», у якому вони просили надіслати для друку твори, з коментарем: *«Посилаю сі цікавості»* [7].

З листів Олени Пчілки до Лесі Українки можемо дізнатися про історію першодруків, написання творів, назв, видання. Вона в листі до Лесі Українки висловлює своє обурення з приводу зміни назви Лесиною перекладу твору В. Гюго «Бідні люди», що пояснює наступний його друк під назвою «Сірома». *«Не розумію, хто переправив “Сірому” на “Бідні люди”? Се мені не до сподоби. Уже краще булоб, коли Сірому в них не розуміють, написати “Убогі” люде, – а то бідні, зовсім мовби щось инше виходить. Ну, та для сего дуже вже багато треба зрозуміти – різним Павликам! Врешті се дрібниця. Цікаво, чи нема /перемін/ у середині. Коли є Павликові – смерть, дочаснійша!!!»* [4]. В іншому листі вже до Єгипту бачимо, що вірші доньки мати друкувала і в «Рідному краї»: *«Спасибі за вірші сподіваюсь, що до тебе дійшов № Р.Кр. з тими віршами твоїми. Чи сподобавсь тобі той номер? Чи єсть хоч одна душа там, у, щоб стоїло їй показати той номер?»* [13]. Варто зазначити, що Олену Пчілку також цікавила думка Лесі Українки як критика.

Леся Українка також брала участь у публікаціях праць матері. У листі до доньки Олена Пчілка пише: *«Еге-ж перехожу до твоїх звісток про наші сподівані журнали. Не знаю для чого-ж маєтсья бути в Київському збірнику «велика частина етнографічна»! Для збірника се дуже нудна річ. Так і скажи Комарову»* [5].

Для Лесі Українки були побудовані будиночки в Колодяжному і в Зеленому Гаю. З листів Олени Пчілки дізнаємося про терміни будівництва і процес, хто будував, оздоблював. До Лесі Українки у вересні 1892 р. вона пише: *«Храм Соломона», так прозвано твій дім, що стройться, буде до твого приїзду совсім готов. Тоді даси узори для розмалёвки, разом придумаєм. Без малёвання, з білими стінами можна зараз жить. Дуже теплий, сухий будиночок. Фортеп. їде з Луцька»* [11]. У листі до чоловіка йдеться про хід будівництва будинку в Зеленому Гаю: *«Выбрала оконч. мѣсто для постройки, очистивши от терну ту площинку, что ты рекомендовал. Дѣйстви-тельно, это самое подходящее мѣсто. для дома. Но хату тамъ, оставляя мѣсто для дома, уже негдѣ стройть, – пришлось бы её отодвинуть за передній лѣсок, берестовый на поляну, гдѣ огород, а это уже былоб далеко от вида і от будущаго дома. Останавливаюся на домѣ. Лучше буду стройть больше, по мѣре денег, да за то уже будет то, что слѣдует»* [21]. А в листі до Лесі Українки читаємо: *«[...] а вернулась для того, щоб водить Дору на екза́м і щоб на Зелені свята приїхати в Гад., бо там вже маляр (все той самий) і інші майстри непокояються і не знають, що робить»* [9].

З листів і телеграм матері можемо простежити стан здоров'я Лесі Українки в останні дні. Після приїзду Олени Пчілки до Кутаїса вона пише Михайлові Кривинюкові п'ятого липня 1913 р., описуючи стан Лесі та діагноз лікарів: *«А погано те, що таки Леся тяжко хвора. Ото тільки, що температура впала: 36 з лишкою; але ослаблення – велике і слаба, схудла теж дуже»*.

Не рве, але єсть все таки признаки, що показують на той самий, дуже хворобливий стан нирок. У погляд у Лесі якийсь такий, що я давніш – такого у неї не бачила; такий буває тільки в дуже хворих людей. Лікарь одначе настоює на тім, що погіршало від тутешньої малярії. Десь тут єсть таке місце, що вважається не малярійним. Коли-б були гроші, то може-б Леся здолала перїхатъ (се в горах на півдорозі від Кутаїса до Тіфліса). Леся все таки може вставати, сидить який час у кріслі, на протязі дня» [14]. Пізніше Олена Пчілка пише до Ольги Косач-Кривинюк також про подальший переїзд до Сураму: *«Вид у Лесі дуже змінений: страшно схудла, просто – таки самі кості, і вираз лиця часто буває дуже змучений. Але говорячи взагалі, ще може зьявляться надія, на якийсь кращий виход. Квітка*

дуже потішає себе тим планом, щоб Лесю вивезти з Кутаїса: тут не дуже далеко єсть “кліматична стоянка” і дачне місце – Сурам [...]» [18]. У листі до Федора Григоровича Петруненка Олена Пчілка вказує дату переїзду до Сураму: «А все таки доки єсть хоч якась надія, то людина себе дурить. От и ми ідемо сьогодні, у вівторок, (здається се – 9го), у якийсь грузинський Сурам. Дуже гарне місце – і все здається: “а може”!..» [17].

З листа до Ольги Косач-Кривинюк від 13 липня 1913 р. досить докладно дізнаємося про стан Лесі України: «Лесі, як і було, все таки дуже погано. Часом здається, що трохи краще, бо наприклад перестала була рвота, упала висока температура (тут у Сурамі). Але я тепер бачу, що й з цього – добра мало, бо й се може вже від великої слабості. До того-ж Лесін організм обманює всіх тим (навіть лікарів), що через повну свіжість голови, Леся при найменшій способності може бути бадьорою, навіть, на скільки можливо, веселою. Але їй таки дуже, дуже погано. Температура оці дні – 10го, 11го і 12го, – бува по 35 ½ (навіть у вечері), а найбільш підіймається 36 ½. Рвота 1 раз, або 2 на добу. Їсть Леся дуже мало : шклянку (не повну) кофе з молоком і малесеньким кусочком сухарика, ¾ стак. Супу з курки, пів шклянки чаю, крихту котлетки з курки (може з чайну ложечку), скільки ложечок рідкої кашки з тапіоки – і більш нічого, а часом і того менш. Тепер якісь нові явища, що дуже мучать Лесю: болить у шицководі і в горлі (в животі само собою); горло червоне в середині, ковтать дуже трудно, “наче щось ріже шклом”, як проходить їжа, хоя навіть і рідка в мочі крові нема і вид моча має світлий. Як бува-ж одрижка, то тоді робиться наче спазм у горлі, дуже болізний. Наш тутешній лікарь (грузин, учивсь колись у Харк. унів.) каже, що це не від нірки, а від самостійного катару желудка (в Кут. Вода тхне гниллю). Все одно, од чого зробилось, се тяжко мучить Лесю. Та ще одно явище: Леся з трудом може сидіть, (встає часом, щоб пройти з Дорою на балкон, або для якої потреби), а як знов ляже, то їй дуже “бухає” в грудях. Се вже мов-би од серця. Хоч лікарь знаходить пульс – дуже добрим для Лесіної слабости, але вчора прописав щось і для серця, – так Леся розбірає по рецепту. Записав і “Bromurali” та кодеїн, теж мабуть від сих нових явищ.

Взагалі Лесін стан такий поганий, що я вже трачу всяку надію! Але може була-б недовольна, що не пишем, на скільки Лесі погано, то я й пишу, що Лесі під вечір 11го стало, по моєму, зовсім погано; я

боюсь написати ще гірше слово. Дуже Леся ослабла. Тільки й надії, що то в наслідок недавньої високої темп» [15]. Далі про стан Лесі мати передає до Ольги Косач-Кривинюк телеграмами. Від 16 липня 1913 р. читаємо: «Болезнь печенѣ усилилась Частая рвота упадокъ силъ Кормимъ искусственно, дѣлаемъ все надѣжды утратили» [19]. У телеграмі від 17 липня 1913 р.: «Улучшение искусственное питание помогает доктора хорошие Уход усердный» [20]. А в листі читаємо пояснення: «Леся слаба таки почками (малярія – се була “соломенка”). Виїзд в инше місце з гарним повітрям – нічого не поміг. Найбільш нудить і виснажує рвота і те, що в пищеводі давить, а в горлі “горить”. Далі температура і пульс упали так (позавчора), що стали лікарі підіймать штучно, впризкуваннями різними. “Питаніє” через рот – стало неможливо, – кождий ковток перше тяжко мучить, давить, потім виривається... стали годувать клізмами. Се – пособляє. Сьогодні (17²⁰, середа), Лесі трохи краще: більше сили, може підвестись і говорить голосніи (а вчора вже ледві шептала)» [16].

Отже, епістолярій Олени Пчілки – дуже важливе джерело вивчення життєпису Лесі Українки. Оскільки саме листи й телеграми матері до доньки передають справжню суть їхніх особистих і творчих стосунків, листи до інших родичів докладно передають перебіг хвороби Лесі Українки.

Джерела та література

1. Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів : Академ. експрес, 1999. – 269 с.
2. Дрофань Л. Берегиня : [життєва і творча біографія Олени Пчілки] / Любов Дрофань. – К. : Молодь, 2004. – 206 с.
3. Колкутіна В. Олена Пчілка в рецепції Дмитра Донцова / Вікторія Колкутіна // Рідний край. – 2010. – № 1. – С. 105–110.
4. Шацька А. Про перебування делегації українських культурних діячів у Санкт-Петербурзі (з листа Олени Пчілки) // Слово і Час. – 2016. – № 5. – С. 110–120.
5. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 502.
6. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 503.
7. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 504.
8. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 505.
9. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 507.

10. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 508.
11. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 509.
12. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 510.
13. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 511.
14. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 537.
15. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 538.
16. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 539.
17. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 540.
18. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 541.
19. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 548.
20. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 2, од. зб. 550.
21. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 28, од. зб. 492.

References

1. Denysiuk, Ivan, and Skrypka, Tamara. 1999. *Dvorianske hnizdo Kosachiv* [Noble nest of Kosach]. Lviv (in Ukrainian).
2. Drofan, Liubov. 2004. *Berehynia* [Keeper]. Kyiv: Molod (in Ukrainian).
3. Kolkutina, Viktoriia. 2010. “Olena Pchilka v Retseptsii Dmytra Dontsova” [Olena Pchilka the position Dmytro Dontsov]. *Ridnyi krai*, 1: 105–110 (in Ukrainian).
4. Shatska, A. 2016. “Pro perebuvannia delehatsii ukrainskykh kulturnykh diiachiv u Sankt-Peterburzi (z lysta Oleny Pchilky)” [On the visit of Ukrainian cultural representatives delegation to St. Petersburg (based on Olena Pchilka’s letter)]. *Slovo i Chas*, 5: 110–120 (in Ukrainian).
5. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 502 (in Ukrainian).
6. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 503 (in Ukrainian).
7. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 504 (in Ukrainian).
8. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 505 (in Ukrainian).

9. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 507 (in Ukrainian).
10. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 508 (in Ukrainian).
11. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 509 (in Ukrainian).
12. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 510 (in Ukrainian).
13. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 511 (in Ukrainian).
14. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 537 (in Ukrainian).
15. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 538 (in Ukrainian).
16. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 539 (in Ukrainian).
17. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 540 (in Ukrainian).
18. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 541 (in Ukrainian).
19. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 548 (in Ukrainian).
20. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 2, storage unit 550 (in Ukrainian).
21. Viddil rukopysnykh fondiv ta tekstolohii Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. Fund 28, storage unit 492 (in Ukrainian).

Онипко Вячеслав. Жизнь Леси Украинки в семейной переписке Олены Пчилки. В статье говорится о значении эпистолярного наследия Олены Пчилки в современном источниковедении. Отмечается, что изучение автографов писем помогает исследовать биографию не только Олены Пчилки, но и членов ее семьи, знакомых, изучить события в культурно-художественном движении конца IX – начала XX века. Сделан анализ работ, связанных с изучением данной проблемы. На примере биографии Леси Украинки показана роль писем Олены Пчилки как источников изучения биографии их семьи и окружения. На основе писем Олены Пчилки освещены различные моменты из жизни Леси Украинки, отношения между родными, ее болезнь.

Ключевые слова: эпистолярный, письмо, автограф, источник, источниковедение.

Onipko Viacheslav. The Lesia Ukrainka's Life over Olena Pchilka's Family Correspondence. In the article it's said about the importance of epistolary heritage Olena Pchilka in the modern source. It is noted that the study of the autographs of the letters helps to explore the biography not only Pchilka, but members of her family,

acquaintances, to study the events in the culture and art of movement at the end of IX beginning of XX century. A study is made analyze of work related to this problem. For example, the biography of Lesia Ukrainka's the role of letters Olena Pchilka as sources for the study of the biographies of their relatives. The article on the basis of Olena Pchilka's letters highlights various moments in the life of Lesia Ukrainka, family relationships. Also illustrated with excerpts from Pchilka's letters the individual facts of publishing of works, illness of Lesia Ukrainka.

Key words: epistolary, letter, autograph, source, manuscript.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2016 р.

УДК 821.161.2-.09(19)

Олена Онуфрієнко

ТВОРЧИСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК ФАКТ БІОГРАФІЇ

У статті розглянуто проблеми дослідження і формування наукової біографії митця в ситуації *fin de scecle* в культуротворчому контексті, коли творчість модерного автора стає життєтворчістю, фактом біографії, коли власне життя стає духовним пошуком способів впливу мистецтва на реалії національного життя, коли існує взаємопов'язаність особистого життя і творчості з епохою, коли важко визначити, що є первинним у двоєдиному зв'язку: митець, який формується історико-культурним контекстом, епохою, чи епоха, яка формується митцем, що своєю творчістю стверджує нове світовідчуття, інше буття і нові світоглядні засади.

Ключові слова: наукова біографія, біографічний метод, біографіка, модернізм, національна ідентичність, концепти творчості, герменевтика, філософська антропологія, екзистенціалізм, біографічна свідомість епохи.

Розвиток біографіки як науки пов'язаний із різними аспектами культури, розвитком науково-інтелектуальних уявлень, з науковою та художньою підсистемами культури. Тут постає певна суперечність між біографією як науковим розробленням і біографією як художньою літературою, але біографії, створені на межі таких наук, як психологія, історія, культурологія, філософія, літературознавство, дають можливість деяким дослідникам (О. Валевський, Г. Вінокур) виокремлювати біографію, з її специфічними законами дослідження, в окрему галузь гуманітарного знання, адже через біографічні засади